

เรื่อง ระบำ ก. ไก่

รายละเอียด

ภูมิหลัง

ชุมชนบ้านวังพระธาตุ ตำบลไตรตรังษ์ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นชุมชนโบราณมีความเป็นมาตั้งแต่กรุงสุโขทัยเป็นราชธานี มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์หลายด้าน เช่น นิทานเรื่องท้าวแสนปม การละเล่นพื้นบ้านต่างๆ และขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพลงระบำ ก. ไก่ ซึ่งมีลักษณะการใช้ภาษาที่โดดเด่นเล่นคำอักษร ก ถึง ฮ เนื้อหาของบทร้องเป็นไปในเชิงเกี่ยวพาราสิ โดยสะท้อนถึงชีวิตของคนไทยสมัยหนึ่ง จึงเป็นกิจกรรมที่พึงกระทำ และเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้สืบสานต่อมา

ความเป็นมา

ชาวบ้านวังพระธาตุมีการละเล่นเพลงระบำ ก. ไก่ มานานนับร้อยปีแล้ว แต่เดิมเนื้อหาของบทร้อง เป็นการโต้ตอบเชิงเกี่ยวพาราสิกันธรรมดา ไม่มีการเล่นคำและอักษรดังเช่นทุกวันนี้ จนเมื่อมีการเรียนการสอนในโรงเรียนจึงนำอักษร ก-ฮ มาเล่นคำและสัมผัสอย่างมีชั้นเชิงมากขึ้น เมื่อราว 80 ปีที่ผ่านมา

วิธีการเล่น

1. ผู้เล่นประกอบด้วย ฝ่ายชายและฝ่ายหญิง จำนวนเท่าๆ กัน แบ่งเป็นพ่อเพลงแม่เพลงและลูกคู่

2. การแต่งกายชุดไทยพื้นบ้าน คือ นุ่งโจงกระเบนทั้งชายและหญิง ฝ่ายชายใส่เสื้อคอกลม มีผ้าขาวม้าคาดเอว ฝ่ายหญิงใส่เสื้อแขนกระบอก หรือเสื้อผ้าลูกไม้ไม่มีผ้าคาดเอว
3. วิธีการเล่น เริ่มต้นด้วยบทไหว้ครูร้องสลับกันระหว่างชายหญิง ลูกคู่รับด้วยคำสร้อยที่ว่า “เอ้อระเหยลอมมา หงส์เอ้ยลอมมาลอมไป” จนถึง ฮ.นกสูก จึงจบด้วยบทส่งท้าย ระหว่างการร้องนั้นใช้จังหวะปรบมือกำกับเช่นเดียวกับเพลงฉ่อย และขณะร้องพ่อเพลงกับแม่เพลง จะใช้ทำรำสอดสร้อยมาลา ประกอบการร้องโดยตลอด
4. โอกาสในการเล่น จะเล่นในงานรื่นเริงต่างๆ ของท้องถิ่น ได้แก่ วันตรุษ และสงกรานต์

บทร้องของเพลงระบำ ก. ไก่

บทไหว้ครู

(สร้อย) เอ้อระเหยลอมมา หงส์เอ้ยลอมมาลอมไป

ก่อนเล่นระบำ ก. ไก่ นั้นจะต้องไหว้ครูก่อน เพราะจะต้องมีครูฝึกสอนจึงจะมาเล่นได้

(สร้อย) ขอไว้ขอพระครูสูงสุด คือ องค์พระพุทธรูป พระธรรม อีกทั้งสองชีนา ทางสดใส ทั้งครุฑรำ ที่ท่านตั้งมาก่อน ลูกขอกราบไหว้วาน ซึ่งพระคุณทั้งหลาย ลูกจะร้องจะรำ ขออย่าให้ขัดข้อง ขอให้พระคุณทั้งผองจงช่วยอวยชัย

บทเกริ่น

เรื่องระบำ ก. ไก่ นั้นเป็นของเก่ามาช่วยกันขัดเกลา ให้มันเกิดกลับกลาย (สร้อย) เดี่ยวนี้ระบำ ก. ไก่ มันไม่มีเหมือนแต่ก่อน เพราะจะเป็นเพียงบทกลอน เป็นเพลงฉ่อยกลายๆ เพราะมันเป็นของเก่า ๆ เราจึงเอามาเกริ่นให้รู้เรื่องจำเริญ ช่วยอนุรักษ์กันเอาไว้

บทร้อง

(สร้อย) เอ้อระเหยลอมมา หงส์เอ้ยลอมมาลอมไป

(ชาย) แม่ ก. ไก่งามเกิน พี่ร้องเกริ่นทำไมไม่กลับ แม่การะเกดช่อนอาบข้างส่งกลิ่นหอมไกล (สร้อย)

(หญิง) พ่อ ก. ไก่งามเกิน เห็นจะไม่ได้เกลี้ยกล่อม อย่าทำหน้าที่เก้อกรอบ ไปเลยพ่อหนุ่มบ้านไกล

(ชาย) แม่ ข. ไช่งามชำ น่องอ่องทำขัดข้อง จงหาคู่ไว้ประคอง เสียเมื่อยามเจ็บไข้

(หญิง) พ่อ ข. ไช่งามชำ เห็นจะไม่ได้คลั่งเคล้า พอเห็นนกขาขาวๆ ประเดี๋ยวจะนอนเป็นไข่

(ชาย) แม่ ข. ขวดช่วยเชิข ขอให้พี่กขา ถ้าได้เป็นเขยอยู่คา แล้วพี่ไม่คิดซื้อขาย

(หญิง) พ่อ ข. ขวดช่วยเชิข ถ้ารักน้องให้มาขอ จะเฝ้ากอดเคลียคลอ แม่แก้มขาวกลัวจะขาย

(ชาย) แม่ ค. ควายนาซี้ให้เอาตัวพี่ไปเป็นเจ้าของ มันไม่ได้กอดประคอง ละพ่อหน้าขนเป็นควาย

(หญิง) พ่อ ค. ควายนาซี้ไม่เอาตัวพี่เป็นเจ้าของ จะซี้ควายลงคลอง ค่อยๆ คลิ้ง ค่อยๆ ไหล

(ชาย) แม่ ฉ. ระฆังดังเคร่ง หรือจะไม่ได้ประคอง แม่นมคัตเหมือนปุมหม่อง หรือรักคาอยู่กับใคร

(หญิง) พ่อ ฉ. ระฆังดังเคร่ง เห็นจะไม่ได้ประคอง พี่อย่ามาพูดคล่องๆ คงจะไม่ได้คลิ้งไคล

- (ชาย) แม่ ง. รูปร่างงาม เสียแรงพี่ตามมาจ้อ อย่าทำแสบงอนหน้างอ แล้วแม่เงาเดือนหงาย
- (หญิง) พ่อ ง. รูปร่างงาม พี่อย่าตามมาจ้อ น้องไม่หลงงมหน้างอ ยอมรับผู้ชายง่าย ๆ
- (ชาย) แม่ จ. จานคำจุน บุญมาประจวบกันจัง ถ้าได้ประจำเรือจ้าง ด้วยกันแจวนั้นพี่เข้าใจ
- (หญิง) พ่อ จ. จานงามจริง อย่ามารักน้อง เลยจะจำ อย่ามาพูดจ้อเจรจา เพราะน้องมันจนเอ๋ยใจ
- (ชาย) แม่ ฉ. ฉิ่งงามโฉม มัจทำให้ชอบตาฉัน พี่อยากจะชิตกระชั้น กับแม่ช่อจันทร์ฉาย
- (หญิง) พ่อ ฉ. ฉิ่งของฉัน พอเป็นน้ำเชื่อมกระฉอน พอได้ชิมเพียงหนึ่งช้อน ก็ลืมแม่ช่อจันทร์ฉาย
- (ชาย) แม่ ช. ช่างเขยชม พี่ขอเชิญชวนเผ้าชี มาคั้วช่องเอี้ยวชี หวังชิงชิงเอาชัย
- (หญิง) พ่อ ช. ช่างเขยชวน อย่ามาแอบชมร้อยชั่ง อย่ามาผูกมารักผูกขัง ให้เป็นเซนเลยหนอชาย
- (ชาย) แม่ ช. โช้เดินเซ่อ อย่างถ้าได้เธอเข้ามาช้อน จะปักข้อมเอาไปช้อน อยู่ในข้อมชิงไทร
- (หญิง) พ่อ ช. โช้เดินเซ่อ อย่าทำกระเซอเสียดสี อย่ามาทำเข้าชี เดี่ยวจะโดนสันดินช้าย
- (ชาย) แม่ ฉ. กระแอมเขยชม ขอให้พี่ชิมสักชาม พี่ไม่กระเซอให้ช้ำ ดอกนะแม่ชื่นใจชาย
- (หญิง) พ่อ ฉ. กระแอมต้นไม้ มันไม่ได้เขยชม แล้วจะไม่ได้ลองชิมหรือกนะพี่หนุ่มลอยชาย
- (ชาย) แม่ ญ. หญิงเดินย่างให้คู่ไว้เขย่า เสียเมื่อตัวยังเยาว์ ประเดี๋ยวจะแก่ครวยาย
- (หญิง) พ่อ ญ. หญิงเดินย่างอย่างขึ้นต่อขยม จะให้ ญ. หญิงเขานิยมเขี้ยวหรือพ่อลำไย
- (ชาย) แม่ ฎ. ซฎาเดินดง ถ้าได้น้องเอามาดู จะพาเดินดงดูไม่ทิ้งน้องให้เดียวตาย
- (หญิง) พ่อ ฎ. ซฎาเดินดง พี่ได้ดมดอกมาตาม มาเห็นดอกดินดำดำแล้วพี่จะทิ้งดูตาย
- (ชาย) แม่ ฎ. ปฎักตัวตัน ที่หลงตนนั้นตอง พี่อยากจะเตะตองกับแม่นมแต่งเป็นไต
- (หญิง) พ่อ ฎ. ปฎักตัวตัน ให้หันหลังไปตรอง มันไม่ได้เตะได้ตองจะพาตัวมลาย
- (ชาย) แม่ ฐ. ฐานถึถั่ววน อีแม่สวนกระถิน นานไปจะมีมลทินสมควรถ่ายก็ถ่าย
- (หญิง) พ่อ ฐ. ฐานถึถั่ววน อย่ามาถามถึงดอกกระถิน น้องกลัวจะมีมลทิน ไม่ต้องมาคิดถามไถ่
- (ชาย) แม่ ท. มณฑอหนึ่งแท่น พี่อยากจะทับแท่นที่ ถ้าไม่ได้ทับสักทีจะสู้กระตึกกระทาย
- (หญิง) พ่อ ท. มณฑอหนึ่งแน้น มันไม่ได้แท่นทับที่ แต่พอได้ทับเข้าไปสักที เดี่ยวพี่ก็ท้อพระทัย
- (ชาย) แม่ ฒ. ผู้เฒ่าเดินเกรอ พี่รักเธอเต็มที จนทนกระตึกให้ถี่ๆ น้องอย่าเพิ่งท้อพระทัย
- (หญิง) ฒ. เอ๋ย พ่อ ฒ. ผู้เฒ่า แม้กายของเรายังเป็นทุกข์ ความรักยังทลายไม่ถูก น้องกลัวไม่สมฤทัย
- (ชาย) แม่ ณ. เณรหน้านวล พี่อยากได้น้องมานอนน้าว แม่นมเหมือนหน่วยมะนาว พี่อยากสนิทเนื้อใน
- (หญิง) พ่อ ณ. เณรตัวน้อย มันไม่ใช่วาสนา มันไม่ไ้รจนา เสียแล้วพ่อแก้วเจียรระไน
- (ชาย) แม่ ด. เด็ก สวยเด็ด สงสารได้ไ้ไ้เถเดียว ที่ได้ดั้นด้นมาเที่ยงคนเดียวเอ๋ยดมตาย
- (หญิง) พ่อ ด. เด็ก คนดี น้องมันมีปมด้อย พอเด็ดดมเข้าสักหน้อย แล้วพี่ก็ทิ้งให้เดี่ยวเอ๋ยตาย
- (ชาย) แม่ ด. เอ๋ย ด. เต่า แลดูสองเต้าน้องเต่ง เหมือนทองขึ้นตาเต็งพี่หลงลืมตาย

- (หญิง) พ่อ ต. เต่าตีนดำ พี่ยามาทำอวดโต ประเดี๋ยวจะโดนมีดโต้ถ้าไม่รักตัวกลัวตาย
- (ชาย) แม่ ถ. เอ้ย ถ.ถุง เปรียบเหมือนนาทุ่งสองแคว ไร่ทุ่งนาทั้งสองแควนั้นน้องจะไม่ให้ใครไถ
- (หญิง) พ่อ ถ. เอ้ย ถ.ถุง น้องมีนาทุ่งสองแคว แต่ทุ่งนาทั้งสองแควนั้นน้องจะไม่ให้ใครไถ
- (ชาย) แม่ ช. ชงสีทอง พี่เที่ยวท่องมาหลายเที่ยว เมื่อมีหนทางพี่ก็ต้องเที่ยวมาหาแม่แสงอุทัย
- (หญิง) พ่อ ช. ชงชาติไทย น้องกลัวรักไม่ซื่อตรง ให้พี่ไปยกเสาธงเอาไว้สำหรับเสี่ยงทาย
- (ชาย) แม่ น. หนูเนื้อนุ่ม พี่อยากเจอหน้านวลน้อง แม่ดอกโสนในหนองพี่อยากแนบเนื้อนางใน
- (หญิง) พ่อ น. หนูหน้านวล มันไม่ได้น้องไปนอนหนาว จะต้องไปนอนหนาว ก็เพราะไม่ได้นางใน
- (ชาย) แม่ บ. ไบไม้ใบบาง อย่าทำเป็นใบ้บ่าบ่น ให้หาคู่เกิบนบเสียเถิดแม่บัวบังใบ
- (หญิง) พ่อ บ. ไบบัวบาง อย่าทำเป็นใบ้บ่าบ่น อย่าทำเหมือนคนเป็นบ้า อย่ามาหลงรักนุชบาเลยนะพ่อบ่อ

ทองใบ

- (ชาย) แม่ ป. ปลานมปั้น โคนใครปั้นมาบ้างหรือไม่ แม่ ป. ปีนยั้งเป้าจงว่าความเป็นไป
- (หญิง) พ่อ ป. ปลางามบ่อ มันไม่ได้แม่ปอสุกปลั่ง ให้กลับไปทำนาปรัง ไปเถาะไปพี่ไป
- (ชาย) แม่ ผ. ผึ้งโผผิน พี่มาประสบพบผ่าน จะพาตัวน้องผายผิน เข้าไปในพุ่มป่าไม้
- (หญิง) พ่อ ผ. ผึ้งบินผ่าน น้องไม่เอาทำผัว อย่ามาหลงพันพัว มันไม่ได้ตัดดอกไผ่
- (ชาย) แม่ ผ. ผาหน้าฝน ถึงอยู่คนละฟาก พี่จะเอารักมาฝากกับแม่แก้มเป็นไผ่
- (หญิง) พ่อ ผ. ผาหน้าฝน อย่ามาพันเป็นฝอย น้องนี้ไม่ใช่ไผ่ผืน ถึงแม่จะฆ่าจะฟัน ก็ไม่ได้แก้มเป็นไผ่
- (ชาย) แม่ พ. พานงามพร้อม เสี่ยงช่างเพราะเหมือนพิณ พี่อุตส่าห์โผผินมาหาแม่ผ่องอำไพ
- ฯลฯ

คำสำคัญ : เพลงพื้นบ้าน

ที่มา : สภาวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร. (2544). การแสดงพื้นบ้านของชุมชนโบราณเมืองกำแพงเพชร. กำแพงเพชร: สภาวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2018-02-13

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=125&code_db=610004&code_type=01